

Poznań, 08. 03. 2018 r.

Setna rocznica urodzin Stefana Andrzeja Borsukiewicza.

Losy Stefana Andrzeja Borsukiewicza wpisują się w dzieje pierwszego pokolenia urodzonych u progu wolnej Polski. Historia skazała go na długą nieobecność w kraju, który był dla niego miejscem świętym i do którego pragnął dotrzeć najkrótszą drogą – na skrzydłach samolotu i z czaszą spadochronu nad głową. W jego krótkim, bo trwającym zaledwie 24 lata, życiu splatają się losy żołnierza i poety

Urodził się 28 kwietnia 1918 roku. Maturę zdał w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w 1938 roku. Debiutował w 1935 roku w *Ilustracji Polskiej* (Poznań) i *Tęczy* (Poznań). Żołnierz Września – walczył nad Bzurą w najdzielniejszej i najokrutniej doświadczonej 14 Poznańskiej Dywizji Piechoty. Po rozbiciu Dywizji przedostał się do oblężonej Warszawy i bronił jej jako dowódca plutonu 36 DP na Ochocie. Szlakiem wychodźstwa przedarł się na Zachód. Walczył we Francji (3DP – Bretania). Z osobistego rozkazu gen. Maczka organizował w Casablance ewakuację osób wojskowych z Afryki do Wielkiej Brytanii. Jako podporucznik – instruktor spadochronowy – szkolił m.in. cichociemnych w IV Brygadzie Kadrowej Strzelców przekształconej w I Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej gen. Sosabowskiego. Zginął śmiercią spadochroniarza 21 sierpnia 1942 roku w Ringway (Anglia).

W Londynie w 1941 roku nakładem przyjaciół ukazał się tomik jego wierszy pt. *Kontrasty* niezwykle wysoko oceniony przez znawców.

Mimo tragicznie wczesnego zgonu zdołał zarysować się jako poeta o wyraźnej indywidualności, jako twórca własnego wyrazu formalnego. „Kontrasty” to doniosły dokument literacki, ale i wybitne osiągnięcie artystyczne. Twórca ich zasłużył nie tylko na pamięć, lecz i ponowne odczytanie. (Mieczysław Giergielewicz, 1963)

Zginął ktoś porównywalny być może z Baczyńskim. (Piotr Kuncewicz, 1993)

Staraniem Stowarzyszenia Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w roku 2008 ukazała się nakładem wydawnictwa Media Rodzina książka: *Stefan Andrzej Borsukiewicz, Kontrasty. Powrót. Próba całości.* pod red. Gerarda Sowińskiego. (244 str.). Zebrano tam wszystkie dostępne i odnalezione utwory tego niezwykłego żołnierza – poety, który - jak wielu z jego pokolenia – żył krótko i intensywnie. W książce znajduje się też wnikliwa analiza jego twórczości Agnieszki Rydz. Nasze Stowarzyszenie uczciło pamięć Poety tablicą pamiątkową wg projektu i w wykonaniu Wiesława Koronowskiego, która znajduje się na wielkim kamieniu przed gmachem „Marcinka”

Ślad, który pozostawił po sobie, jest wielce znaczący w naszej literaturze.

Stefan Andrzej Borsukiewicz z Poznania, którego setną rocznicę urodzin obchodzimy w 2018 roku, zasługuje na pamięć.,

A oto próbka jego poezji:

14 Poznańska Dywizja Piechoty

„Legła pokotem nad Bzurą wraz ze swym bohaterskim dowódcą gen.
WŁADEM.”

Gorące dymy szły od ziemi i mór ich głuchy wiódł
ponad ptakami połamanymi. -
Pułkom na sennych biodrach ugrzęzły w piersiach szturmy.

.....
Tężały bataliony.

W spalonej rzece mgły spalone, pogięte krzyże, bagno święte.
Pachniały mózgi. Łąd nie stanął, jeno brzask targał czas
w agonii –
Łuna nad świtem rudych koni rozpięła chrystusowe rano.

Czy dno jest klęską, czy zwycięstwem?

- - - - -

Wyrąbali nam wrota w oczach i topole -
plutonom twardej łaski, pułkom na sennych biodrach.
Drwał mocnej wiary w kartoflisku poległ
jak w prezbiterium.

Płoną lampki z zemstą przed ołtarzami —
Za naszą i waszą prawdę

- - - - -

Czternasta Dywizjo Piechoty - módl się za nami.

Przedruk: Oficyna Poetów, Londyn, R.X, 3 (38), s. 26, sierpień 1975.

Poezja, R. XII, 11 (144), s. 67 – 68. (Do druku podał Andrzej Tauber Ziółkowski.)

75 lat „Marcinka”(1919 - 19940, Stow. Wychowanków Gimn. i Lic. im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, s. 33.

Diem acu tetigi

Mijają pieśni i śnieg taje.
Tak łatwo spotkać na rozstajach
maj i drogowskaz, jakby we śnie.

Tędy się idzie ku Zgorzałej,
Tamtędy na Czerwone Wsie. -
Czy się z Ojczyzną nie poznałem, -
czy może śnię?

Brzozy są wiotkie, jakby zdrowsze,
i słony jakby zapach pnia — —
Zakołysało się Mazowsze —
dotknąłem dnia:

Mój dom nakryty starym gontem,
jak tkliwą dłonią świętego Jana,
drzemał i nocą czekał świtu,
żeby do zmroku mu się kłaniać.

Bo dom mój wiedział: słońce niesie
mleko i miód w kamiennej stągwi. -
Bielony pieśnią, pacierzami,
niech będzie biało pochwalony.

Od stodół, pomnę, las sosnowy
dopadał go i krzyk derkaczy —
Las był zdyszany i pachnący.
Cóż, - kiedy zapach nie tłumaczy!

Sklepiony z koron jak testament
był las świątyni wielką nawą.
Co noc umierał nade mchami
i w brzask nade mną zmartwychwstawał.

Ukłuty w pierś szeroką dukta —
las dymił mszalnie i sosnowo.
Bóg mieszkał w lesie i w mym domu,
a przecież las i dom już spłonął!

* * *

Na zgliszczach trudno spocząć oczom
i trudno śpiewać poprzez łązy,
gdy się po ziemi jak mgły toczą,

* * *

Tędy się idzie ku Zgorzałej,
tamtędy na Czerwone Wsie. -
Jak powój groby pokochałem
i — słone pnie.

diem acu tetigi – (dosł. trafiłem dzień igłą) dotknąłem szczytu dnia, dotknąłem
tego dnia, dotknąłem właściwy czas tego dnia;

Pierwodruk: „Sprawa”, Dwutygodnik Polskiego Instytutu „Miecz Ducha”,
Londyn, 1942, R.I, nr 11, s.2

Bibliografia. Wybrane pozycje:

Banaszkiewicz Grażyna, *Powrót Stefana Borsukiewicza*, TVP Poznań, 1995. 23 min.

Borsukiewicz Andrzej Stefan, *Kontrasty. Powrót. Próba całości*, pod redakcją Gerarda Sowińskiego. Media Rodzina 2008. Książka wydana staraniem Stowarzyszenia Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

Chrzastowska Bożena, „*Odetchnij prostym niebem*”. *O poezji Stefana Borsukiewicza (1918 - 1942)*, w: *Religijność na progu nowoczesności*, Lublin

Chrzastowska Bożena, *Niezwykły i nieznany poeta*. *Polonistyka* 2/2009

Mariańska Ludmiła, *Żołnierz czy poeta (O Stefanie Borsukiewiczu)* reż. Maria Kulesza. TVP pr. II 19.01 1984, 30 min.

Niklewicz Beata, *Świat z bakelitu. O poezji Stefana Andrzeja Borsukiewicza*. Poznań 2010

Rydz Agnieszka, *Posłowie*, w: Stefan Andrzej Borsukiewicz, *Kontrasty. Powrót. Próba całości*, Poznań 2008, s. 173 -213

Rydz Agnieszka, *Świat poetycki Stefana Andrzeja Borsukiewicza*, Poznań 1995

Sewen Marek, op. 39. *Pożegnanie. Impresje muzyczne skomponowane do wierszy Stefana Andrzeja Borsukiewicza na chór i zespół*. Media Rodzina 2010.

Opracował: Gerard Sowiński

Prezes Stowarzyszenia Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Kontakt:

Tel. 603 054 666

e-mail: gerard.sowinski@gmail.com